

לימוד היומי דקה ליתנו

יום	יום להורש	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל
שבת	ה'	א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	יא	יב	יג	יד	טו	טז	יז	יח	יט	כ	כא	כב	כג	כד	כה	כו	כז	כח	כט	ל

בקרני אזהר

יו"ל ע"י קהילת חסידי ברסלב
בנשיאות הגה"צ רבי יעקב מאיר שכטער שליט"א

474 | פרשת חוקת | ה' תמוז תשפ"ו

בואו השבון

איננו לומדים היטב אצל רבינו הקדוש את מחירם של נקודות מצוותינו בסור מרע ועשה טוב. רק מי שיועד ובקי בזה יכול לגשת לחשבון ומשפט זה.

נאטר לעצמנו 'משפט' פשוט; יושב לו אברך וחושב לעצמו: 'האם ראוי לי לבלות ימי בביטול תורה', 'האם ראוי לי לבלות מיד יום זמן רב לפטפט על כל החדשות-נושנות בכל מקרי העולם ורכילויותיהם' והמסקנה ברורה: ודאי שאין ראוי לבלות את החיים באופן כזה. אבל במחשבה שניה הוא אומר לעצמו: נכון, היה ראוי שיהיו לי כשרונות של הבנה ותפיסה מהירה, כח התמדה וזכרון, עקשנות ורצון ברזל, ואז... ודאי שהייתי מבלה את ימי בתורה, אבל מה לעשות שאני חסר מכל אלו, ואפילו במקרה הטוב שבו אתאמץ מאד להישגים יהיו דלים ומדולדלים, ותורתי בין כך מלאה קרעים קרעים, אז מה כבר יקרה אם אפסיד כמה דקות מלימוד חסר ערך זה.

זה ברור: מי שסבור שלימודו לא שווה כלום, כי בין כך הוא לא לומד 'צפופת' ובין כך לא יגיע לקנין מקצוע בתורה ולהבנה עמוקה ובהירה - הרי שבעשיית החשבון של ריוח והפסד הוא לא יצטער מדי הרבה על ביטול רגע אחד או הפסד מילה אחת.

כך גם בכל חלקי היהדות, בשמירת עיניים, ובקדושת האכילה, במדות טובות ובעמל הכונה בתפילה; **מי שמביט בזלזול על כל נקודות הריוח שלו מכיון שבאופן כללי הוא חלש ונפסד בכל התחומים הללו, הרי ברור שב'חשבון' הוא לא יתעורר לחטוף מעתה את הנקודות הללו בלהט אש קודש**, והוא אף לא יחוש כאב בעת החשבון על שהפסיד היום כמה וכמה נקודות שכאלו. לכל היותר הוא יצטער בחשבונו על שאינו שלם בכל אלה.

והטעות המרה הזאת בחשבון זה זועק עד לשמים; בן אדם זה לא יודע חשבון!

נתבונן לרגע באור האמת איך הביט רבי נתן על ריוח של נקודה אחת שכזו. וכך הוא לוהט באשו הגדולה (בליקוטי הלכות, כלאי בהמה ד. ט): **"כי אין כל העולם כולו עם כל תאוותיו ויסוריו והבליו כדאי כנגד נקודה אחת של מצוה אחת שכל אחד מ ישראל זוכה בכל יום"**. המח היה נבקע אפ והיינו מתמימים עצמנו לדקדק היטב בכל מילה מדבריו אלה. כן, כאשר אתה דן על ביטול תורה של מילה אחת, או על ראייה אסורה אחת פחות, או על כבישת כעס פעם אחת - הנך דן על משהו שכל העולם כולו על מיליארדי תושבי ארצות ומדינותיו, עם כל הרכוש וההנאות שבהם, אינם כדאי כנגדו. **כך עושים חשבון!**

וזה לא אמור דוקא על צדיק ומרומם, אלא גם על איש גס ופחות שלדאבון לב שקוע היכן שהוא שקוע, שהחשבון המכביל על

המשך בעמוד ד'

הוא יושב שפוף בין האילנות, מנסה לעשות 'חשבון נפש' על מצבו הרוחני. לדאבון לבו לא צריך לחשוב ולחשב הרבה; המצב ירוד מאד, הרווחים כה עלובים וההפסדים כה עצומים, הרע משתולל בכל התחומים הרוחניים, מה מקום יש לעשיית חשבון ומשפט שמוכרע ועומד מכבר?! החשבון הזה גם לא מוביל אותו לשום מקום, גם לפני החשבון ידע את שפלות מעמדו, וה'משפט' הזה רק מעורר בו עצבות ורגשי אשמה מייאשים שאין לו שום פתרון כנגדם.

רבינו הקדוש לימד אותנו על חובת ה'משפט' התמידי, זהו חלק מעצת ההתבודדות עליה הזהיר כה רבות, וכפי שמובא (בליקוטי עצות, התבודדות א'): "רבה בהתבודדות בינו לבין קונו, וידין וישפוט את עצמו בכל עת על כל עסקיו ומעשיו, אם כך ראוי והגון לו לעשות ולהתנהג כך נגד השם יתברך הגומל עמו טובות בכל עת ורגע, ויכלכל דבריו במשפט ועל הכל יבוא במשפט עם עצמו", "ועל ידי זה שהאדם דן ושופט את עצמו, על ידי זה מתמקד ומבטל הדין שלמעלה" (ליקוטי מוה"ר, קס"ט).

זוהי חובת כל יום, וכמו שרבי נתן כותב (בליקוטי הלכות, גרים ג, כו): **"שהאדם צריך לשפוט את עצמו בכל יום**, דהיינו להתבודד בינו לבין קונו ולפרש שיחתו לפניו יתברך ואת כל אשר עם לבבו ישיח לפני ה' יתברך ויחשב דרכיו וישפוט עצמו על כל דרכיו אם כך ראוי לו לעשות לבלות ימיו חייו בדרכים כאלה".

יסודו של משפט תמידי זה כבר מובא בחז"ל (ב"ב ע"ח) מהאמור בפרשתנו, וכפי שמרחיב המסילת ישירים" (א"פ): "והנני רואה צורך לאדם שיהיה מדקדק ושוקל דרכיו דבר יום ביומו כסוחרים הגדולים אשר יפלוס תמיד כל עסקיהם למען לא יתקלקלו, ויקבע עתים ושעות לזה. וחז"ל הורונו בפירוש צורך החשבון הזה, והוא מה שאמרו ז"ל **"על כן יאמרו המושלים בואו חשבון - על כן יאמרו המושלים ביצרים, בואו ונחשב חשבוננו של עולם**, הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה, הבנה ותכונן, אם עשית כן תבנה בעולם הזה ותכונן לעולם הבא". ומסיים שם: "כללו של דבר, צריך האדם להיות מתבונן בשכלו תמיד בכל זמן ובזמן קבוע לו בהתבודדו, מה הוא הדרך האמיתי לפי חק התורה שהאדם צריך לילך בו. ואחר כך יבוא להתבונן על מעשיו אם הם על הדרך הזה אם לא, כי על ידי זה ודאי שיהיה לו נקל לטהר מכל רע וליישר כל דרכיו".

אולם ברור, שכדי שיוכלו לעשות חשבון צריך לדעת את תורת החשבון. **מי שבא לחשב ריוח והפסד צריך שיידע קודם שוויו וערכו של כל דבר, כדי שיוכל לחשב אם הריוח כדאי או לא**. כמו שבחשבון גשמי לא ניתן לחשב שכר והפסד על מסחר באבנים טובות ומרגליות באם אינו יודע את ערכן, ושופט רק על פי משקל האבנים בלבד כאילו היו אבנים רגילות.

טועים אנו מאד בגשתנו לחשב חשבון רוחנינו מול ההפסד, אם

דבר המערכת

ארץ ישראל גועשת במלחמת הקיום הנוראה מול הזדים שקמו לבלע נחלת ה' היל"ת, טובי אברכי ובחורי ישראל מושלכים לכלא בעון רצונם להישאר אממינים בה' ובתורתו, עשרות עצורים מקדשי ה' וביניהם מיקירי בני קהילתנו הקדושה נמקו ונמקים בכלא. חובתינו לבוא לעזרת ה' בגיבורים, בתפילה בצעקה, ברצונות ובכיסופים, ובמלחמת אש קודש כדת של תורה.

השי"ת מרמז לנו לזכור ולהיזכר מהו הכלא האמיתי; חז"ל (אבות ו, ב) הלא קבעו ברורות "שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה", כל העוסקים בחיי עולם ומנוחתם מחיי תורה ואמונה, הם המה נתונים בכבלי ברזל ברור שביים העמוק והמר, הם הם הכלואים והשבויים האמתיים, הנתונים ביד יצרים האכזר. וכזעקתו המרה של רבי נתן (בליקוטי תפילות ח"א י'): "כי אתה לבד ידעת גודל הרחמנות שיש על הרחוקים משמן, הכלואים במאסר התאוות, הלכודים ברשתי ההבלים". זוהי מציאותו האיומה של ההולך שבי אחר מדוחי יצרו, "נפש הלכודה בכבלי עוני וברזל, באלפים ורבבות רשתות ומצודות, כצפרים האחוזות בפת, נפש העשוקה מאד" (שם, ז).

מפני מאסר זה פחד רבי נתן ויחרד חרדה גדולה עד מאד, על אשר "בכל יום יום יצרנו מתגבר עלינו ח"ו ומכביד עלינו עול עבודתך מאד מאד בלי שיעור וערך, ולוחץ אותנו בחזקה, ומבלבל את דעתנו, ומייגע ומענה את נפשנו ורוחנו ונשמותינו, וסותם וסוגר כל השערים והשבילים של הקדושה מפנינו, ורוצה לאסרנו ח"ו בכבלי עוני וברזל, ויכנע בעמל לבנו עד אשר נכשלנו ואין עוזר" (שם, ט).

אמנם, אנו מתפללים בכל לב להוצאתם לחירות של כל הנמקים בכלא, אבל זכור נזכור את רמזי ה' מי הוא האסיר והשבוי באמת. נתעורר לצאת לחירות האמיתית, והיא שתבטל מאתנו כל גזירות קשות ורעות ותבטל את כח הרע מן העולם בגילוי מלכות ה' בשמחה.

העורכים

פניני אור

אמרות מהירות מרביה'ק ותלמידיו

טוב מאד להאדם שיהיה לו חדר מיוחד לו לבדו לעסק שם בעבודת ה', בתוך ובתפלה, ובפרט התבודדות ושיחה בינו לבין קונו שלזה צריך בנדי חדר מיוחד.

(שיחות הר"ן)

לתגובות והערות 3323796@gmail.com ניתן לקבל את הגיליון באימיל מידי שבוע

הדל"נ 7:12 • ניץ ההמה 5:29 • מוזק"ש 8:11
צאת השבת 8:30 • צאה"ש לר"ת 9:05

לרקוד בכל יום!

ריקודים והמחאת כף ומתקיים הדינים... [השואל: אבל מי הנהיג לרקוד כל יום ערב ובוקר? ועל כך הוא משיב:] אתה גם הולך עם חכמות... למה אתה הולך עם חכמות? דבר שזה כל החיות שלי, כל החיים שלי, אז אני שמח. **אני שמח, אני רוקד על זה בבוקר, אני רוקד על זה בערב...** (נועם שית, חלק ב, עמוד ריט)

וכבר סיפר רבי אברהם שטערנהארץ צוק"ל על אודות מה שנהגים אנ"ש לרקוד בכל יום אחר תפילת שחרית - שהדבר התחיל מזה שדיברו ושוחחו ביניהם בשמחה רבה אחר התפילה, אחר שזכו לקום בחצות לילה ולעבוד את ה' כל הלילה וכו' וכו', וכשנזכרו מכל הטוב שזכו לה, בא להם שמחה רבה כזו, עד שפצחו בשירה וריקודים (שיש"ק ד, קפד).

וכן היו מרבים בריקודים בכל עת, בשמחה של מצוה. והרי דוגמאות בודדות:

בעת 'ברית מילה', היו אנ"ש פוצחים בריקודים תיכף אחר הברית, אף טרם גשתם לסעודה (שיש"ק ד, קאג). [וראה את תיאורו הנלבב של רבי שמואל הורוויץ על סעודת הברית של בנו הראשון "ההכלל שהיה לנו חיות והתעוררות גדול מאד, ואחר כך רקדנו וריקוד גדול שארך זמן הרבה ובשמחה וניגונים ושיר, וכן בילינו כל היום עד זמן מנחה מעריב בשמחה וריעות" (ימי שמואל, פרק קסה)].

רבי מאטיל פאליסקער ז"ל (מאנשי שלומנו היקרים הדבקים רבי מששון בארסקי ז"ל), היה נוהג לרקוד עם אורחיו אחר כל מאכל ומאכל שהוגש לשולחן, מרוב שמחה על מצות הכנסת אורחים! (שיש"ק ה, רפז).

ובפרט, אחר שהיו זוכים לקיים את "עיקר עבודת איש הישראלי", שהוא קימת חצות; שהיו קמים בחצות הלילה, וערכו 'תיקון חצות', והתבודדו לפני ה', ועסקו בתורה - בודאי שהיתה השמחה גדולה מאד, עד לכדי ריקודים נלהבים.

מקפיד שלא יעבור עליו יום ללא ריקוד. ופעם, כשנזכר אחר עלותו על יצועו [אחר קריאת שמע שעל המטה] שעדיין לא רקד, ירד ממיתתו ורקד... (שיש"ק ג, ערב)

ואין כאן רק דבר יפה ומשמח, אלא 'דרך תשובה' נפלאה לכל מי שרוצה לשוב לה'. וכאשר אמר פעם מוהרנ"ת לתלמידו רבי משה ברסלב'ר: **"איך גיב דיר ארויס א תשובה, דו זאלסט טאנצן אלע טאג"**. [אני מוציא (מורה) לך דרך תשובה: שתרקוד כל יום!] (אבניה ברזל). ללמדנו, שיש כאן 'עבודה' נפלאה, המביאה את האדם לידי תשובה.

וכן נהגו אנ"ש לדורות, לשמוח ולרקוד בכל יום. ומסופר על כמה מאנ"ש, וביניהם הרה"ק רבי שלמה וועקסלער צוק"ל, שהיה מנהגו באופן קבוע, שכשהיה נכנס לביתו, היה ראשית כל פוצח בריקוד.

ובבית מדרשם של אנ"ש בעיר העתיקה בירושלים, נהגו בהדרכתו של רבי אברהם ב"ר נחמן לרקוד בכל יום אחר תפילת ערבית, כמחצית השעה או יותר, ריקודים על שמחת יהדותנו.

וכן נהגו אנ"ש בכל מקומות מושבותיהם, לרקוד בכל יום אחר התפילה, בבוקר ובערב. אך כבכל מצוה, כן גם במצוה זו, יש להזהר לבל תהיה כמצוות אנשים מלומדה. כי הריקודים אינם "הקפות" או כיו"ב, רק הזדמנות פז להלהיב את השמחה שבלב, ולהמשיכה עד לרגליך.

ומן העניין לצטט - תרגום חפשי - מתוך שיחה של הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל על אודות מנהג זה:

[בתשובה לשאלה אם הריקודים ערב ובוקר כבר נהוג ממזמן רבינו, השיב:] זה הרי תורה בליקוטי מוהר"ן, שעל ידי

שאלה:

האם יש מקור בספרי ברסלב על כך שיש לרקוד בכל יום?

תשובה:

כך אכן נהג מוהרנ"ת - לרקוד כל יום! (שיש"ק א, תקעד). שכן, כשם שאנו יהודים בכל יום, ואנו מקיימים את המצוות בכל יום, כך הריקודים על שמחת יהדותנו אין חלקם נגרע בכל יום ויום.

וכן הוא גם כותב במכתביו לבנו: **"וכבר אמרתי שצריכין לרקוד בכל יום!** ובוודאי שמעת זאת, ועתה חזרתי ודיברתי בזה. כי לפי עוצם היסורים והבלבולים וכו' העוברין על כל אחד עתה, אין עצה כי אם לשמח את עצמו בכל הני', ולרקוד בכל יום' בעובדא, או במיולא לדבר עם חבריו מזה, או על כל פנים במחשבה, און טאקי פארט האפ" (על"ת, מכתב צא).

וכן הוא חוזר וכותב במכתב אחר לבנו:

"כי לדעתי כבר הקדים השם יתברך לכולנו רפואה למכה על ידי ריבוי השיחות הקדושות שדברתי עמכם זה כמה שנים עד היום, וכל התורות והמעשיות הקדושות והתפילות הקדושות שזיכנו השם יתברך. בכלום יש לכם די ודי להחיות נפשכם גם בעת צרה הזאת, עד אשר אתם צריכים עתה "לרקוד בכל יום" על גודל ישועתו ונפלאותיו העצומים שניצלנו מלהיות מתנגדים חס ושלום על נקודת האמת כזה וכו'. מה נאמר ומה נדבר, במה נקדם ה' כעל כל אשר גמלנו!" (שם, מכתב קט).

[ואגב; בעצם יום הסתלקותו של מוהרנ"ת, אמר "שאם יבואו שני אנשים לפני עם כינור וירקוד לפניו, בודאי יחיו אותו"... (עלים לתרופה, מכתב הסתלקות)]

וכן נהג אחריו תלמידו הנאמן, רבי נחמן מטולטשין. והיה

פניני התחזקות והתעוררות

שנערכו ונעבדו מתוך אצרות שיחותיו של הגרי"מ שכטער שליט"א

שביבי אור

פניני פרק אבות - פרק ב'

ובפרט לפני הסתלקותם שאז שגבה ועצמה מאד מעלתם, ונפשם כלתה מדבקות להשי"ת ונסתלקו בנשיקה - מה היתה בקשתם האחרונה לפני הסתלקותם ואיתקטורתם בחד קטירא: 'אל תבואני רגל גאוה!' - אל תיטול ממני את הענוה הטהורה ואת התמימות השלמה והזכה (מובא בהיכל הברכה כי תצא דף קסט). כלומר תוך כדי שיא הדבקות הנוראה של צדיקי עליון אלו, התחננו לבוראם: שמרני! שמרני! והצילני מהגאות, וכן גם אצל דוד המלך אנו מוצאים שהתפלל תמיד (תהלים טז א) "שמרני א-ל כי חסיתי בך" ואת בקשה זו עשה כתר לראשו - ככתוב "מכתם לדוד שמרני אל" ו'מכתם' מלשון כתם פז, היינו כתר, כמו שפירש רש"י שם.

ומה גם שמידת הגאוה בגסותה לא היתה שייכת אצל שרפי מעלה אלו, אלא בבחינה דקה שאין לנו השגה בה, ואעפ"כ יראו ממנה פחד מות. געוואלד!, עד היכן התמידו הצדיקים להתחנן להנצל מזה - עד זיבולא בתרייתא, כי קיימו בעצמם את מאמר הלל "אל תאמין בעצמך עד יום מותך"!

ובעוד שהבעש"ט לחש פסוק זה אל תבואני וגו', האר"ז ז"ל ביקש בקשה זו בשפה המדוברת שלו (אגב את העובדא הזאת מהבעש"ט הק' שמעתי באריכות מרבי לוי יצחק בנדר ע"ה: מקובל שהתלמידים הקרובים ראו את שפתותיו של הבעש"ט מלחשים לפני הסתלקותו, וכשהטו אוזן שמעוהו אומר כך: כמה צריך האדם לעמול שיראה את אליהו הנביא בחלום, וכמה הוא צריך לעבוד שיראה בהקיץ, וכמה צריך לעבוד כדי שאלהו יתגלה אליו כל אימת שירצה, וכמה וכמה צריך האדם להגיע למדרגה שאלהו הנביא יעמוד לפני דלתו ויבקש רשות להכנס [כי הבעש"ט היה לומד עם אחיה השילוני שהיה רבו של אליהו הנביא, וכשהיה בא אליהו לבעש"ט היה עומד וממתין בחוץ מפני כבוד רבו] - וכל זאת אפשר לאבד ברגע כמימריה ע"י הרהור קטן אחד של גיאות

כי צדיקים אלו היו מלומדי מלחמה, והיו בקיאים היטב בנפיק ועייל, וידעו בשעה גבוהה כזאת על מה להתפלל, ונשאו איפוא עיניהם השמימה בתחינה לא ליפול ברשת הבע"ד גם ברגע האחרון.

(ליקוטי ביאורים, תורה ו')

"והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסדה"

צריכים לדעת שכל מה שעובר על האדם בכלליות ובפרטיות, בגשמיות וברוחניות, הכל הוא כדי להביאו אל תיקונו לפי שורש נשמתו, ואם בורח תמיד אל השי"ת ואינו מתפעל ואינו מתיימש מהעבר - זוכה שנתהפך הכל לטובה גמורה, הירידות לעליות והעוונות לזכיות.

ובעתים הללו ירדה הזוהמה והטומאה ומלאה כל חללא דעלמא, וזה עיקר המאורי אש' שמביא רבינו הק' (לק"מ ח"ב סימן טז) שמביאים כליון ואבדון וחושך - היפך המאורי אור - שהם אור הגנוז, אור הנצחי של החיים נצחיים לעולמי עד ולנצח נצחים.

וזה לעומת זה, לפני הבעל בחירה ניצבת ועומדת בחירה שקולה אם להחליף עולם עובר בעולם עומד לעולמי עד, אם להמיר תאוה של רבע שעה או פחות - לחיות של חיים נצחיים לעולמי עד ולנצח נצחים. "והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר עבירה כנגד הפסידה" (אבות ריש פ"ב).

ומובא במדרש רבה: כל מי שרואה דבר ערוה ואינו זן עיניו ממנה, זוכה להקביל פני השכינה, מאי טעמא - 'וְעַצְם עֵינָיו מִרְאוֹת בְּרַע" (ישעי' לג טו) מה כתיב בתריה - 'מִלֶּךְ בְּיָפוֹ תִּחְזְקֶנָּה עֵינֶיךָ" (שם ז).

היוצא מדברינו, אם באים לחשבון - או לאותה בושה ואוי לאותה כלימה! מה מחליפין במה, חושך בעד אור, מוות בעד חיים, כליון והפסד בעד להיות נצח, להיות נובר באשפתות ובוזוהמא במקום להיות מבני היכלא דמלכא, לראות מלך ביפוי!

(אוסף מכתבים, מכתב לג')

"אל תאמין בעצמך עד יום מותך"

גם בעת העליה, זקוקים לזהירות מיוחדת, להיות בקי ברצוא, כגון שלא להתגאות ושלא יגיס לבו בעבור שכבר זכה למדרגה כלשהי.

ואנו רואים דבר פלא מאד, רבותינו הגדולים; האר"י הקדוש, והבעש"ט הקדוש, מבחירי הנבראים בעולם ומבחירי דצדיקייא, שכל שנות חייהם התהלכו במדרגות נעלות ונשגבות,

מלאכת קושר ומתיר

מלאכת קושר ומתיר במשכן

הקושר והמתיר בשבת חייב, ושני מלאכות אלו הם בכלל הל"ט מלאכות שהיו במשכן, שבשעת אריגת יריעות המשכן היו קושרים את חוטי היריעות שניתקו בשעת האריגה. וציידי החלזון שהיו צובעים בו את התכלת היו קושרים את המצודות בקשרים, ובשעת הצורך היו מתירים את הקשרים כדי לקשרם בטוב (שבת ע"ד).

ג' סוגי קשרים

והנה מבואר בגמרא שיש שלשה סוגי קשרים, יש סוג קשר שחייבים עליו מן התורה, ויש סוג קשר שאסור רק מדרבנן, ויש סוג קשר שמותר לקשור ולהתיר אפילו מדרבנן, ונחלקו בזה הראשונים, כדלהלן:

לשיטת הר"ף (פ"ה מה"ב) והרמב"ם (פ"ה מה"ב) על קשר אומן שנעשה לקיימא עליו מן התורה, ועל קשר הדיוט שנעשה לקיימא אסור מדרבנן, וכן על קשר אומן שלא נעשה לקיימא אסור מדרבנן, וקשר הדיוט שאינו לקיימא מותר.

ולשיטת רש"י (ק"ב ד"ה בדרבנן) והרא"ש (פרק טו ס"א) א"ל חילוק בין קשר אומן לקשר הדיוט, והכל תלוי בנעשה לקיימא או לא. - על קשר שנעשה לקיום לזמן ארוך חייבים עליו מן התורה, ועל קשר שנעשה לקיום לזמן קצר אסור מדרבנן, וקשר שאינו עשוי לקיום כלל מותר.

ולמעשה פסק המחבר בשולחן ערוך (ס"ו ש"ז ס"א) כשיטת הרמב"ם, והרמ"א החמיר גם כשיטת רש"י. ולפי זה נמצא שלהלכה למעשה אין מתירים רק בקשר הדיוט שלא נעשה לקיום כלל.

גדר קשר אומן והדיוט

מצינו בראשונים שני שיטות מהו ההגדרה של קשר אומן;

הערוך השולחן (סימן רמב סעיף כב) והלבוש (ס"א) כתבו והסחרון בקשר הדיוט היא מחמת חשיבות המלאכה שאין זה מלאכת מחשבת, דבמשכן היה מעשה חזק וחושב, והקושר קשר הדיוט אין עליו שם מלאכה. ולפי דבריהם ההגדרה של קשר של אומן הוא, מצד חכמת מלאכת האומן שהקשר הוא באופן מיוחד שאין כל הדיוט יודע איך לקשור ולהתיר, אבל קשר שכל הדיוט יכול להתירו ולקשורו אין זה נקרא מלאכה חשובה.

אמנם בשלטי הגבורים (אות ג) ומבוא בדרכי משה (אות א) כתבו דקשר שאינו של אומן הוא חיסרון בגוף הקשר שאינו חיבור חזק כל כך, וכן כתב הט"ו (ס"ק א). ולפי דבריהם קשר של אומן הוא מצד החוזק שהוא סוג קשר שקושרים אותו הדיוט וקשה מאוד להתירו, ואילו קשר שאפשר להתירו בקלות הוא קשר הדיוט (וע"ב בביה"ל ד"ה הקושר ואכמ"ל). וכן פסק הרמ"א (שם) שאין לקשור או להתיר שום קשר העשוי משני קשרים זה על גבי זה, שהוא קשר אומן חזק, והוא בכלל קשר אומן.

שיעור הזמן

קשר העשוי לקיום שחייבים עליו מן התורה;

כתבו המשנה ברורה (בהקדמה וסק"ה) והשולחן ערוך הרב (ס"א) דזהו כשאינו קוצב בדעתו בכלל איזה זמן שרוצה להתיר את הקשר כמו ציידי חלזון, אבל אם חושב על איזה זמן להתירו אפילו לזמן מופלג מאוד נקרא אינו לקיימא (וכ"מ ברש"י שם ובד"ה בדאושכפי וק"ג ד"ה לא יהא, וכ"מ בשבלי הלקט המובא בבית יוסף. ומש"כ בשם מהר"י אבוהב ובשם רבינו ירוחם לא הסכימו כן האחרונים).

קשר שאינו עשוי לקיום כלל ומותר אפילו מדרבנן; הביא הרמ"א (שם) ב' שיטות; שיטת רש"י (כמובא בט"ו סק"א) והראב"ד (על הרמב"ם פ"ה מה"ב) שאם קושר על מנת להתירו בתוך כ"ד שעות, הרי זה כאינו עשוי לקיום כלל ומותר לקשור ולהתירו. ושיטת שאר הראשונים שאם קושר על מנת להתירו אפילו עד ז' ימים, הרי זה אינו עשוי לקיום כלל ומותר. ולמעשה פסק המשנה ברורה (ביה"ל ס"ד ד"ה שאינם) שיש להחמיר כשיטת רש"י, אבל במקום הצורך אפשר להקל כשיטת שאר הראשונים.

קשר האסור מדרבנן; הוא קשר שחושב להתיר לעתיד אבל לא בתוך מעת לעת, או בתוך ז' ימים לשיטה המקילה הנ"ל.

ועתה נבאר סוגי הקשרים מה דינם למעשה;

קשר אומן - קשר כפול - קשר סיבובי

כאמור לפי שיטת הר"ף והרמב"ם אסור לקשור או להתיר קשר אומן אפילו אם נעשית ליומו, וכן נפסק להלכה. והיא בשני אופנים: א. קשר שצריך מלאכת מחשבת איך לקשור או להתירו, כמו קשר של תפילין וכדומה. ב. קשר אומן וחזק אפילו אם אין צריך לזה מלאכת מחשבת.

וכפי שכבר כתבנו מטעם זה החמיר הרמ"א שאסור לקשור או להתיר קשר כפול מחשש שהיא קשר אומן וחזק והיא בכלל קשר אומן, וכן קשר סיבובי אחד בפתח שקית ניילון או בקצה חגורה דינו כקשר כפול מכיון שהיא קשר אומן והדוק.

והנה הלבושי שרד (על מג"א ס"ד ט) כתב שאם הקשר הכפול אינו מוהדק כלל אז מותר להתירו, אבל אם הוא מוהדק מעט אסור להתירו. ולפי זה יש להחמיר במטפחות ראש סרטים ועניבות למיניהם שהדרך לקשרם בקשר כפול או בקשר סיבובי שלא לעשותם בשבת אפילו אם נעשה ברפיון קצת, אמנם מלשון המשנה ברורה (ס"ק ט) והמחצית השקל (ס"ק ד) משמע שהאיסור הוא רק כשהקשר נעשה חזק ואמין אבל בצורה רפויה מותר.

והחזון איש (סימן נב ס"ק ז) הקיל בזה ביותר וכתב, דמה שנהגו שלא להתיר שני קשרים זה על גבי זה חומרא בעלמא הוא דמוכח בגמרא שאין זה מעשה אומן, ולכן אם אירע שנעשה והסתבר הקשר ממילא לא שייך בזה מנהג ומותר להתירו. ע"כ. ועל כל פנים במקום צער מותר לכל הידיעות (רמ"א שם).

קשר הדיוט - קשר אחד

כפי שהתבאר מותר לקשור ולהתיר קשר הדיוט שנעשה לפחות מכל"ד שעות, ובמקום הצורך יש להקל גם אם נעשה עד ז' ימים. וקשר הדיוט הכונה לסוג קשר שמחזיק את עצמו, דאילו פיתול אחת של קשר שאינו

להפריד חוטי הציצית בשבת

נפסק בשולחן ערוך (סימן ח ס"ז) שצריכים להפריד חוטי הציצית זה מזה, שיעמוד כל חוט בפני עצמו, ולא יהיו מסובכים זה בזה. והאר"י הקדוש נתן רמז לזה, כי 'ציצית' ראשי תיבות צ'דיק ל'פריד צ'יצותיו ת'מיד (משנ"ב סק"ח).

ומבואר בפוסקים ב' טעמים לחיוב זה;

המגן אברהם (סק"ז) מביא בשם בעל העיטור דעיקר החיוב היא בזמן שנוהג דין תכלת, שאז יש חיוב להפריד תכלת לצד אחד ולבן לצד אחד, למען לא יתערבו זה בזה. אלא שמחמת זה נהגו לדקדק להפריד הציציות גם כשאין תכלת ויש רק חוטי לבן, זכר התכלת.

ובביאור הגר"א חולק על זה ולשעתו גם בזמן הזה יש חיוב להפריד חוטי הציציות מטעם שכתב ה**טור** ששם 'ציצית' הוא רק על חוטים נפרדים היוצאים מן הבגד, כפי שמצינו בלשון הפסוק 'ויקחני בציצת ראשי' שהכוונה על שערות היוצאים מן הראש, ולכן חוטים מסובכים אין עליהם שם ציצית.

ונפקא מינה בזה, דלפי שיטת **המגן אברהם** אין מעכב רק להפריד התכלת מהלבן, ולכן כתב כי מי שאיחר לבוא לתפילה בבית הכנסת ואם יתעכב להפריד כל חוטי הציציות יתבטל מתפילת ציבור אין צריך לדקדק בזה. וכתב **ביאור הלכה** (שם) דלשיטת **הגר"א** אפשר שזה מעכב ואם

מחזיק את עצמו כלל ומתפרק מעצמו אין על זה שם קשר כלל אפילו אם כוונתו שיתקיים לעולם (שו"ת ס"ד).

בש"ת מהר"ל דיסקין (ק"א אות לה) חידש שאם אין צריך לקשר רק ליומו ואחר כך לא איכפת לו ממנו, אף שאינו עומד להתירו, כיון שהחיבור לא נצרך לו אלא לשעה הרי זה חשוב אינו של קיימא, ולפי זה מותר לקשור שקית של זבל בבית שלא יפתח ויתלכלך, מכיון שאחר כך הוא זורק הכל להפח שברחוב. אמנם למעשה החמיר בזה הגרשז"א ז"ל (ש"כ פ"ה הע"ז) שכך מבואר בש"ת הריב"ש (סימן קכב) דקשר אגודת לולב נחשב כקשר של קיימא אף שאין צריך לו רק למשך שבוע ימים.

עניבה - עניבה על גבי קשר

מותר לענוב עניבה בשבת אפילו כשעומד להתקיים תמיד, דעניבה לאו קשר היא (שו"ע ס"ה). ועניבה פירושו שאין מעבירים את כל החוט לתוך הכריכה, רק כופפים את החוט ומשחילים חצי החוט לתוך הכריכה, ובכך ניתן לפרק את הקשר על ידי משיכה בקצה החוט, ואף שזהו סוג עניבה מהודקת כיון שניתן לפרקה בקלות אין זה נקרא חיבור (עי' תרומת הדשן סימן רצו).

אך אנו רגילים לעשות על פי רוב עניבה על גבי קשר, והמשנה ברורה (סק"כט) הביא בשם האחרונים שעניבה על גבי קשר נחשב כקשר ואף שזהו סוג עניבה מהודקת כיון שניתן לפרקה בקלות אין זה נקרא חיבור (עי' תרומת הדשן סימן רצו).

אכן בספר **גן המלך** בפנים מבואר שלא החמיר להפריד הציציות רק אם נסתבכו בשעת הקשירה, משום דהוי כגמר מלאכה, אבל מה שנסתבכו לאחר זמן אין על זה שם גמר מלאכה (כמו בסי' ש"ז סק"ז וס"ו שם ס"ח). ואין לאסור להפרידם משום 'מלאכת מתיר' שהרי חוטי הציצית אינם חשובים כמו פתיל שנשזר (עי' משנ"ב ס"ק"ד), אלא כל אחד הוא חוט בפני עצמו שהסתבר בחבירו ואין כאן היתר קשר כלל. - ולפי זה מי שמצא שחוטי הציציות שלו מסובכים עדיף להפריד הציציות כדי שיוכל לברך עליהם לכל השיטות.

אכן בשולחן **הטהור קומארא** (ס"ח ס"ה) מחלק בזה, וכתב שאם נסתבכו הציציות קצת יכול להפרידם גם בשבת, ואם נסתבכו הרבה אסור להפרידם, ואפשר לדעתו אם נסתבכו מעט אין הציצית נפסלים וממילא אין כאן תיקון, ואם נסתבכו הרבה נפסלים הציציות וממילא יש בזה משום תיקון מנא.

שעות. ולפי זה יש להיזהר בקשירת שרוכי נעליים ובחגורות וחולצות וכדומה כשעושים עניבה על גבי קשר שזה לא יהיה ליותר מכל"ד שעות [ונראה דמותר לעשות קשר על גבי עניבה שעל גבי קשר לפחות מכל"ד שעות ואין זה נחשב כקשר כפול, שאינו קשר אומן].

נידון זה מצוי גם בגלילה בשבת במנחה שאם גוללים את הספר תורה בחגורה עם עניבה, יש להקפיד שלא לעשות עניבה על גבי קשר מכיון שאין קוראים בספר עד יום שני ונמצא שעושה קשר ליותר מכל"ד שעות. אך הרבה מקילים בזה, דדין עניבה על גבי קשר תלוי במחלוקת ראשונים (עי' שיטה להר"ן ק"א; ומדרכי ס"י תקמ"ג שמקילים בזה), ויש מקילים בכל קשר וצירוף הרבה ראשונים שמקילים בכל קשר הדיוט שהיא פחות מז' ימים (ביה"ל ס"ה ד"ה עניבה) שאינם.

כריכה על גבי קשר

יש להסתפק אם מותר לעשות כריכה על גבי קשר; בש"ת אבני נזר (סימן קעט) משמע לאיסור, שכתב דאיסור עשיית עניבה על גבי קשר הוא משום שהעניבה מחזיק את הקשר שלמטה שלא יתפרק, ואם כן גם כשכורך עליו משהו להחזיק את הקשר אסור. אמנם מהסמ"ג (לאיון סה) משמע להיתר, שפירש דאיסור עשיית עניבה על גבי קשר הוא משום חשיבות העניבה, ואילו כריכה שאין בו חשיבות מותר.

